

Naturvärdesinventering som underlag för detaljplan i två områden vid Klövervägen, Vårgårda.

Therese Alfsson och Calle Bergil, *Melica gröna konsulter*

2018-01-29

Fiskhamnsgränd 10
414 58 Göteborg
031 85 71 00
www.melica.se

Naturvärdesinventering som underlag för detaljplanering av två områden vid Klövervägen, Vårgårda.
2018-01-29

Uppdragsgivare: Vårgårda kommun

Uppdragsgivarens kontaktperson: Sabina Talavanić

Projektledare: Therese Alfsdotter

Fältbesök: Calle Bergil och Therese Alfsdotter

Rapport: Therese Alfsdotter

Foton: Therese Alfsdotter, Calle Bergil

Kvalitetsgranskning: Calle Bergil

Innehållsförteckning

UPPDRAGET	4
METOD	4
NATURFÖRHÅLLANDEN	7
RESULTAT	8
TIDIGARE DOKUMENTERADE VÄRDEN.....	8
AVGRÄNSADE NATURVÄRDESOBJEKT	9
NATURVÄRDESBEDÖMNING	11
REFERENSER	12
<u>BILAGA 1. NATURVÄRDESKLASSNING ENLIGT SVENSK STANDARD SS199000:2014</u>	13

Uppdraget

Vårgårda kommun undersöker möjligheten att bebygga två områden mellan Klövervägen och naturreservatet Tånga hed (se karta). Områdena ligger i anslutning till naturreservatet och är, enligt kommunen själva, känsliga områden. De vill därför undersöka naturvärdena på platsen i tidigt skede. Melica fick uppdraget att utföra en naturvärdesinventering enligt SIS-standard av de två intilliggande områdena. Resultatet presenteras i denna rapporten som ska utgöra underlag för den eventuella detaljplanen.

Karta 1. Karta med gränser för inventeringsområden.

Metod

Naturvärdesinventeringen har utförts av biologerna Therese Alfsdotter och Calle Bergil vid Melica. Rapporten har utarbetats av Therese Alfsdotter.

Arbetet inleddes med att befintliga naturvårdsunderlag för inventeringsområdet och dess omgivning studerades och tillsammans med ortofoton över området användes som grund för en preliminär bedömning. Härfter företogs fältinventering som innefattade ett besök den 27 november.

Naturvärdesinventeringen är utförd enligt SIS-standard 199000:2014, på fältnivå med detaljeringsgrad medel och med tillägg; naturvärdesklass 4. Området har besökts och bedömts utifrån naturvårdsperspektiv, värdefulla delområden har avgränsats.

Fältinventeringen har utförts på ett sådant sätt att vi inventerare utifrån beprövad kunskap och erfarenhet eftersökt de biotopkvaliteter och arter som är av betydelse för biologisk mångfald. Särskilt fokus har legat på så kallade naturvårdsarter, det vill säga arter som är skyddade, hotade, missgynnade eller ekologiskt särskilt viktiga. Begreppet naturvårdsarter och de förkortningar som markerats för dessa förklaras i faktarutan. Utifrån påträffade naturvärden i form av strukturer och arter kan områdets naturvärden klassas i enlighet med den standard för naturvärdesklassning som utarbetats vid SIS. Denna inventering genomfördes på nivån medel. Att en inventering utförs på detaljnivå medel innebär att endast ytor av 0,1 ha eller mer, eller linjeformade objekt med en längd av minst 50 m och en bredd av minst 0,5 m, avgränsas och bedöms.

Klassningen sker i fyra klasser av förhöjt naturvärde:

1 Högsta naturvärde
2 Högt naturvärde
3 Påtagligt naturvärde
4 Visst naturvärde

En närmare beskrivning av klassningssystemet ges i Bilaga 1.

Faktaruta: Naturvårdsarter

Naturvårdsarter enligt ArtDatabanken

Inventeringen av skyddsvärda och naturvårdsintressanta arter har fokuserats på så kallade naturvårdsarter. Detta begrepp inkluderar enligt Artdatabankens definition följande grupper av arter. ArtDatabanken, som är en för Sveriges lantbruksuniversitet och Naturvårdsverket gemensam enhet, har via olika flora- och faunavårdskommittéer angivit vilka svenska växt- och djurarter som bör klassas som hotade eller missgynnade. Bedömningen sker vart femte år och nu gällande bedömning gjordes 2015. Dessa arter kallas gemensamt för rödlistade arter. Arterna anges i sex kategorier och följer det system som Internationella Naturvårdsunionen (IUCN) presenterat för global rödlistning. Härutöver anges av ArtDatabanken arter som omfattas av Artskyddsförordningens skyddsparagrafer, arter som anges som typiska för naturtyper i det europeiska naturskyddsinstrumentet Natura 2000 samt arter som används som signalarter i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering. De förkortningar vi angett vid artnamnen i denna rapport listas nedan.

Rödlistade arter

- RE Försvunnen (Regionally Extinct)
 - CR Akut hotad (Critically Endangered)
 - EN Starkt hotad (Endangered)
 - VU Sårbar (Vulnerable)
 - NT Missgynnad (Near Threatened)
 - DD Kunskapsbrist (Data Deficient)
-
- §F Fridlysta (regionalt eller nationellt) enligt Artskyddsförordningen ASF.
 - §S Strikt skyddade enligt Artskyddsförordningen ASF.
 - S Signalarter i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.
 - T Typisk art för på platsen aktuell naturtyp i N2000

Av oss tillagda kategorier som ej anges i Artdatabankens listning.

- Ä Äng/betesindikator. Art som använts som indikator för värdefull ängs- eller betesmark vid någon av inventeringarna av dessa naturtyper.
- N Nyckelart. Art som utan att vara dominerande, har stor betydelse för andra arter i aktuell naturtyp
- Ö Övrigt intressant. Art som av oss bedöms som intressant i kommunen, t.ex. på grund av sällsynthet eller indikerande en i trakten viktig naturkvalitet.

Naturförhållanden

Inventeringsområdena är belägna i Vårgårda tätort och ligger i anslutning till naturreservatet Tångahed, se karta. Tångahed ligger i en flack del av Sävåns dalgång. Delområde 1 ligger i slutet av Klövervägen och angränsar med en långsida till naturreservatet. Delområde 2 ligger nordväst om delområde 1 och är insprängt mellan Klövervägen och Ljunghedsvägen.

Delområde 1 utgörs av en lätt sluttande åker med tidigare vallodling. Åkern domineras idag av kvävegynnade växter. I åkerns nedre kant går ett dike som följs av en bård av videbuskage på andra sidan. Några partier är tydligt fuktigare. Fläckvis återfinns partier med hävdgynnad vegetation. I den övre kanten av åkern som gränsar mot skogen som ingår i naturreservatet, går en stig som till synes nyttjas frekvent.

Figur 1. Delområde 1

Den delen av naturreservatet som angränsar till de båda delområdena består av medelgrov blandskog (tall, björk, ek) av hedtyp. Några grövre ekar och tallar återfinns inom området. Skogen är relativt gles och avsaknad av sly visar att skogen sköts med röjningar.

Delområde 2 består av lövdominerad blandskog med medelgrov-grov tall och klen-medelgrov björk, ek och asp. Området har en tät slyskog i buskskiktet, och i jämförelse med skogen öster ut (inom naturreservatet) som sköts med röjningar har denna skogen inte haft någon regelbunden skötsel på senare tid. Fältskiktet är tämligen artfattigt, men består i princip av blåbärs- och lingonris, gräs och ormbunkar. Marken är påtagligt småkuperad med branta slänter och gropar, sannolikt som resultat av tidigare militär övningsverksamhet. Den kuperade terrängen skapar rikligt med småvatten. Tillgången på död ved är god, både stående i form av högstubbar och liggande. Man finner grova träd spridda i området. Några grova tallar har en vidare krona och vittnar om att marken har varit mer öppen tidigare.

Figur 2. Delområde 2

Resultat

Tidigare dokumenterade värden

En genomgång har gjorts av befintliga naturvårdsunderlag. Inventeringsområdena angränsar till naturreservatet *Tånga hed* som skyddar naturbetesmarker med lång kontinuitet och omkringliggande skogspartier. De hedartade markerna som består av vegetationstyperna *torra hedar* och *fukthedar* är mycket artrika, främst de delar som hävdas med bete. Man finner bland annat klockljung, klockgentiana (VU), granspira (NT), ljunögontröst (VU), slåttergubbe (VU) och alkonblåvinge (EN) inom naturreservatet. Några fynd av hotade arter har gjorts även utanför naturreservatets gränser och några i eller i nära anslutning till de aktuella inventeringsområdena. I närheten av Ljunghedsvägen är ett fynd av friflygande alkonblåvinge (EN) noterat, samt 9 ägg på klockgentiana i juli 2013. Fyndets platsangivelse måste klassas som osäker med tanke på att området består av villaträdgårdar och skog, vilket inte är en naturlig miljö för klockgentiana. Fyndet kan alltså vara felplacerat. En bit nordost om delområde 1 har ängsnattsviol (NT) och slåttergubbe (VU) rapporterats i juli 2012.

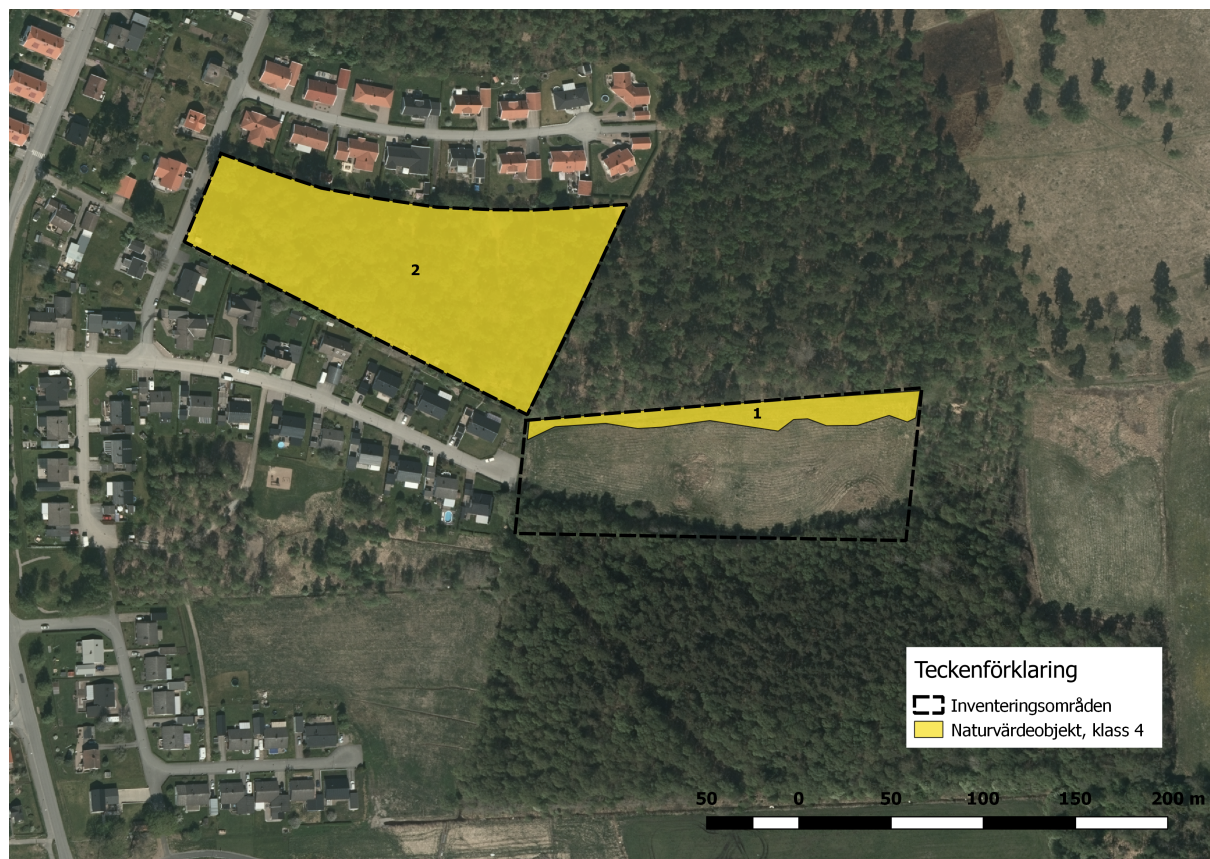
Ungefär hälften av delområde 1 ligger inom gränsen för riksintresse för naturvård *NRO 14125 Siene-Landa*. Enligt Miljöbalken ska områden av riksintresse för naturvård skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. I värdebeskrivningen för riksintresset utpekas området som viktigt för det varierade och ålderdomliga kulturlandskapet med stor förekomst av naturbetesmarker och ädellövskogar. Ett stort antal naturtyper inom riksintresseområdet hyser hotade arter.

I Älvsborgs läns naturvårdsplan från 1976 har stora delar av riksintresseområdet redovisats som klass 2-objekt (högt naturvärde).

Slutligen ingår området i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet.

Avgränsade naturvärdesobjekt

Utifrån ovanstående uppgifter och resultat av fältinventeringen har två naturvärdesobjekt avgränsats och klassats. Båda har bedömts uppnå klass 4 (visst naturvärde).

Karta 2. Två naturvärdesobjekt har avgränsats inom inventeringsområdet.

1. Torrt och magert parti med hävdgynnad flora, i anslutning till stig

Marken är relativt torr och mager, och vegetationen är låg med inslag av några av de typiska arter som också finns i naturreservatet. Objektets avgränsning följer i princip stigen och området runt denna. Stigen klipps med gräsklippare och tramp bidrar med tillfällig störning i marken. Detta tillsammans med småskalig markstörning av mullvadar skapar goda förutsättningar för konkurrenssvaga arter att etablera sig.

Arter: ljung, lingon, fårsvingel, röllika, rödsvingel.

Den del av området som ligger nedanför stigen inom naturvärdesobjektet, bedöms som restaurerbar ängsmark/betesmark.

Naturvärdesklass 4; visst naturvärde

Figur 3. Naturvärdesobjekt 1

2. Blandskog med grov tall

Naturvärdesobjektet utgörs av hela delområde 2. Skogen är lövdominerad med inslag av en äldre generation grova träd, främst tall och visst inslag av grov död ved. Marken är starkt småkuperad med branter, slänter och gropar, och har gott om småvatten. Den kuperade terrängen skapar en intressant miljö med variationsrik markstruktur som skapar goda förutsättningar för flera arter av djur och växter. De mindre allmänna lövskogsfåglarna stjärtmes och entita noterades vid besöket. Denna miljö med god tillgång på vattensamlingar är också lämplig livsmiljö för groddjur.

Naturvärdesklass 4; visst naturvärde

Figur 4. Naturvärdesobjekt 2

Naturvärdesbedömning

Den övre delen av åkern har klassats som *visst naturvärde* med hänsyn till de torra, magra och tillsynes hävdpåverkade partierna vid stigen. Miljöer som inte är kvävepåverkade och står under någon typ av hävd är alltid intressanta ur naturvårdsperspektiv. Här är också närheten till en artrik hed en viktig faktor, då området kan erbjuda utrymme för flera av de arter som avses skyddas av naturreservatet. Delområde 2 (skogen) har också klassats som *visst naturvärde*, i detta fall med hänsyn till den variationsrika strukturen, förekomst av småvatten, död ved och en äldre generation träd.

Naturvärdena som är knutna till riksintresset skulle i viss utsträckning påverkas negativt av en exploatering genom att en potentiell biotop för arter som skyddas av naturreservatet skulle förstöras. En exploatering skulle också till viss del fragmentera det större kulturlandskapet som riksintresset avser att skydda.

Stora sammanhängande områden av en naturtyp är sällsynta, och fragmenteras ofta till mindre områden vilket i regel är av negativ betydelse för naturvärdena. En bruten konnektivitet kan leda till en förändrad utbredning och populationsdynamik hos känsliga arter. Stora partier av en naturtyp med sammanhängande struktur är därför mycket viktiga att bevara.

Vidare utredningar

Skogen med sina småvatten och diket nedanför åkern är lämpliga miljöer för groddjur och de torra magra partierna vid stigen i delområde 1 kan ha potential som biotop för kräldjur. Grod- och kräldjur är trängda i det moderna landskapet och är upptagna i artskyddsförordningen. Det är därför viktigt att man i exploateringsprocesser tar ansvar för dem.

Inventering av naturvärden från november till april innebär en viss risk att missa arter som vissnat eller är inaktiva. Så för att fastställa naturvärdet rekommenderar vi att en naturvårdskunnig konsult utför en inventering av kärlväxter under växtsäsongen och en grod- och kräldjursinventering under våren.

Referenser

ArtDatabanken. 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. Artdatabanken, SLU, Uppsala

ArtDatabanken. Artfakta, <https://artfakta.artdatabanken.se/>

Länsstyrelsen 2000. Värdebeskrivning riksintresse för naturvård. Västra Götalands län. Uppd. 2008.

Länsstyrelsen 1976: Natur i Älvsborgs län. S409-413.

Länsstyrelsen 1994: Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län.

Swedish standards institute SIS 2014: Svensk standard 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning, fastställd 2014-05-27

Bilaga 1. Naturvärdesklassning enligt SVENSK STANDARD SS199000:2014

Utifrån påträffade naturvärden i form av strukturer och arter kan ett områdes naturvärden klassas i enlighet med den standard för naturvärdesklassning som utarbetats vid SIS.

En naturvärdesklassning görs utifrån två kriterier:

- *Ekologiska förutsättningar* för biologisk mångfald i form av strukturer eller miljöförhållanden, samt naturtyper som är hotade eller sällsynta.
- *Förekomst av naturvårdsarter* eller artrikedom.

Begreppet *naturvårdsarter* syftar på:

- Skyddade arter, alltså arter som omfattas av Artskyddsförordningen. I naturvärdesklassningen avses dock av fågelarterna bara de som markerats med B i bilaga till förordningen, är rödlistade eller uppvisar en tydlig och varaktig negativ trend.
- Typiska arter för Natura 2000-naturtyper enligt EU's habitatdirektiv
- Rödlistade arter enligt senaste rödlista från ArtDatabanken
- Signalarter; dels de som används i Skogsstyrelsens nyckelbiotopinventering och dels de som använts som indikatorer på höga naturvärden i andra riksomfattande inventeringar.

Klassningen sker i fyra klasser av förhöjt naturvärde:

1 Högsta naturvärde
2 Högt naturvärde
3 Påtagligt naturvärde
4 Visst naturvärde

Så här tolkas klassningen:

1 Högsta naturvärde – störst positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.

2 Högt naturvärde – stor positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område med denna naturvärdesklass bedöms vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.

Naturvärdesklass 2 motsvarar ungefär Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, lövskogsinventeringens klass 1 och 2, ängs- och betesmarksinventeringens klass aktivt objekt, ängs- och hagmarksinventeringens klass 1–3, ädellövskogsinventeringen klass 1 och 2, skyddsvärda träd enligt åtgärdsprogrammet, våtmarksinventeringens klass 1 och 2, rikkärnsinventeringens klass 1–3, limniska nyckel-biotoper, skogsbrukets klass urvatten, värdekärnor i natur-reservat [15] samt fullgoda Natura 2000-naturtyper [16]. Detta förutsatt att de inte uppfyller högsta naturvärde.

3 Påtagligt naturvärde - påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det bedöms vara av särskild betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Naturvärdesklass 3 motsvarar ungefär ängs- och betes-marksinventeringens klass restaurerbar ängs- eller betesmark, Skogsstyrelsens objekt med naturvärde, lövskogsinventeringens klass 3, ädellövskogsinventeringens klass 3, våtmarksinventeringens klass 3 och 4 samt skogsbrukets klass naturvatten.

4 Visst naturvärde - viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Naturvärdesklass 4 motsvarar inte någon klass i de större nationella inventeringar som gjorts.

Naturvärdesklass 4 motsvarar ungefär områden som omfattas av generellt biotopskydd men som inte uppfyller kriterier för högre naturvärdesklass.

Naturvärdesklass 4 är användbar för områden som tydligt påverkats av mänsklig aktivitet men där det trots allt finns biotopkvaliteter eller arter av viss positiv betydelse för biologisk mångfald, t.ex. äldre produktionsskog med flerskiktat trädbestånd men där andra värdestrukturer och värdeelement saknas.

Landskapsobjekt

Ibland kan naturvärden finnas utspridda i, beroende av eller i form av karaktären på ett vidare landskap. Det kan då vara lämpligt att avgränsa särskilda landskapsobjekt. Dessa kan, men behöver inte innehålla naturvärdesobjekt enligt ovan. Landskapsobjekten naturvärdesklassas inte, men värdena beskrivs.

Naturvärdesinventering som underlag för detaljplan i två områden vid Klövervägen, Vårgårda

Uppdragsgivare: Vårgårda kommun

Uppdragsgivarens kontaktperson:

Sabina Talavanic

Uppdragsledare: Therese Alfsdotter, Melica